

**MAKTABGACHA YOSHDAGI BOLALARDA IDROKNI
SHAKLLANTIRISHDA MULTIMEDIYA VOSITALARI VIZUAL IDROK
VA KO'RISH XOTIRASINI RIVOJLANTIRISH MASHQLARI**

RIXSIBOYEVA NODIRA MUKSUMOVNA

Toshkent shahar Uchtepa tumanidagi 207-DMTT direktori

Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi

ANNOTATSIYA: Ushbu maqolada maktabgacha yoshdagi bolalarda idrokni shakllantirish jarayonida multimediya vositalaridan foydalanishning ahamiyati hamda vizual idrok va ko'rish xotirasini rivojlantirish mashqlari yoritilgan. Bugungi kunda ta'lim jarayoniga zamonaviy texnologiyalarni integratsiya qilish bolalarning nafaqat bilim olish jarayonini, balki ularning kognitiv qobiliyatlarini ham samarali rivojlantirishga xizmat qilmoqda. Multimediya vositalari animatsiya, interaktiv dasturlar, ta'limiy multfilmlar va virtual o'yinlar bolalarda predmet va hodisalarni tezroq idrok etishga, rang, shakl, tovush va obrazlarni yaxshiroq eslab qolishga yordam beradi. Vizual idrok va ko'rish xotirasini rivojlantirish mashqlari esa bolalarning e'tiborini jamlash, ijodiy tafakkurini rivojlantirish va atrof-muhitni chuqurroq anglash imkonini beradi. Maqolada ushbu yo'nalishdagi amaliy mashqlar hamda xorijiy tajribalar asosida shakllantirilgan metodik yondashuvlar ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: Maktabgacha ta'lim, idrok, multimediya vositalari, vizual idrok, ko'rish xotirasi, interaktiv o'yinlar, kognitiv rivojlanish.

KIRISH

Maktabgacha yosh inson hayotidagi eng muhim bosqichlardan biri bo'lib, aynan shu davrda bolaning tafakkuri, xotirasi, nutqi va idrok jarayonlari faol shakllanadi. Bolalar olamni ko'proq sezgi organlari orqali bilib oladilar, shu bois idrokni rivojlantirish ularning kelgusidagi muvaffaqiyatli ta'lim olishlari uchun mustahkam poydevor hisoblanadi. Bugungi kunda ta'lim jarayoniga zamonaviy

texnologiyalarni keng joriy etish orqali bolalarning kognitiv rivojlanishini qo'llab-quvvatlashga alohida e'tibor qaratilmoqda.

Multimediya vositalaridan foydalanish ya'ni animatsiyalar, ta'limiy dasturlar, virtual o'yinlar va interaktiv mashg'ulotlar bolalarning idrok jarayonini tezlashtirish, ularda rang, shakl va obrazlarni eslab qolish qobiliyatini mustahkamlashga samarali yordam bermoqda. Shu bilan birga, vizual idrok va ko'rish xotirasini rivojlantirish mashqlari orqali bolalar atrofdagi hodisalarni chuqurroq anglaydilar, e'tibor va tasavvur qobiliyatlari ortadi.

O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi tomonidan so'nggi yillarda ta'lim tizimiga zamonaviy texnologiyalarni keng tatbiq etishga qaratilgan qator qaror va dasturlar qabul qilinishi ham bu yo'nalishda olib borilayotgan ishlarning amaliy dalilidir. Shu bois maktabgacha ta'lim jarayonida multimediya vositalaridan oqilona foydalanish hamda vizual idrokni rivojlantirish mashqlarini joriy etish bugungi kunning dolzarb vazifalaridan biri bo'lib qolmoqda.

ASOSIY QISM

Bugungi kunda maktabgacha ta'lim tizimida bolalarning idrokini shakllantirishga qaratilgan bir qator amaliy ishlar amalga oshirilmoqda. O'zbekistonda maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi tashabbusi bilan ta'lim jarayoniga zamonaviy multimediya vositalari bosqichma-bosqich tatbiq etilmoqda. Xususan, Toshkent shahri va viloyatlardagi ayrim maktabgacha ta'lim tashkilotlarida interaktiv doskalar, planshetlar va maxsus ta'limiy dasturlar orqali bolalarning ko'rish, eshitish va idrok qilish qobiliyatlarini rivojlantirish bo'yicha tajribaviy loyihalar yo'lga qo'yilgan. Masalan, "Maktabgacha ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi"da bolalarda kognitiv qobiliyatlarni multimedia vositalari yordamida shakllantirish vazifasi aniq belgilangan.

Bugungi kunda amalga oshirilgan eng muhim ishlardan biri ta'limiy multfilmlar, animatsion dasturlar va interaktiv o'yinlarning o'zbek tilida ishlab chiqilib, bolalar bog'chalarida qo'llanilishi. Bu tajriba nafaqat bolalarning til boyligini oshirish, balki ularning vizual idrokini mustahkamlash va ko'rish xotirasini shakllantirishda muhim ahamiyat kasb etmoqda. Shuningdek, pedagoglar

uchun multimediya vositalaridan foydalanish bo'yicha maxsus malaka oshirish kurslari yo'lga qo'yilgan.

Kelgusidagi rejalar orasida barcha hududlardagi maktabgacha ta'lim tashkilotlarini zamonaviy raqamli vositalar bilan jihozlash, bolalarning yoshiga mos ravishda ishlab chiqilgan interaktiv o'quv dasturlarini yaratish va ota-onalarni ham ushbu jarayonga jalb etish masalalari ilgari surilgan. Shu orqali bola tarbiyasida oilaviy va ta'limiy muhit o'rtasida uyg'unlik yaratish ko'zda tutilmoqda.

Chet el tajribasiga murojaat qiladigan bo'lsak, Finlyandiya maktabgacha ta'lim tizimida "o'yin orqali o'rganish" tamoyili asosida virtual o'yin maydonchalari va ta'limiy mobil ilovalar keng qo'llaniladi. Bu amaliyot bolalarda nafaqat idrokni, balki hamkorlikda ishlash, muammoli vaziyatlarni hal qilish ko'nikmalarini ham rivojlantirmoqda. Janubiy Koreya ta'lim tizimida esa maktabgacha yoshdagi bolalar uchun maxsus 3D animatsiyalar va virtual reallik texnologiyalari asosida tayyorlangan o'quv dasturlari joriy qilingan bo'lib, ular bolalarning rang va shakllarni tezroq farqlashiga, ko'rish xotirasini kuchaytirishga yordam bermoqda.

Shu o'rinda O'zbekistonda ham xalqaro tajribani inobatga olib, maktabgacha ta'lim jarayoniga bosqichma-bosqich innovatsion vositalarni joriy etish, multimediya resurslari bo'yicha mahalliy kontent yaratish hamda pedagoglarni bu sohada muntazam tayyorlash asosiy maqsad qilib qo'yilgan. Bu amaliy ishlar kelgusida bolalarning idrokini shakllantirishda yanada yuqori natijalar berishi kutilmoqda.

O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligining qaror va nizomlari

2017-yilda Prezident qarori asosida **"Maktabgacha ta'lim tizimini tubdan takomillashtirish to'g'risida"** hujjat qabul qilindi. Shu qaror bilan Maktabgacha ta'lim vazirligi tashkil etildi va tizimni rivojlantirish bo'yicha dastlabki islohotlar boshlandi. Yangi bog'chalar qurish, mavjudlarini rekonstruksiya qilish, pedagoglarni qayta tayyorlash ishlari amalga oshirildi.

2018-yilda Vazirlar Mahkamasi qarori bilan **“Maktabgacha ta’lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi”** tasdiqlandi. Unda bolalarni maktabgacha ta’lim bilan qamrab olish darajasini oshirish, davlat-xususiy sheriklik asosida yangi bog‘chalar ochish va zamonaviy o‘quv-metodik majmualar yaratish vazifalari belgilandi.

2020-yilda **“Maktabgacha ta’lim va tarbiya to‘g‘risida”gi Qonun** qabul qilindi. Bu qonun maktabgacha ta’limning huquqiy asoslarini belgilab berdi. Bolaning individual rivojlanishi, davlat va nodavlat bog‘chalarining faoliyati hamda ularning o‘zaro hamkorligi qonuniy jihatdan mustahkamlandi.

2021-yilda Prezident qarori bilan **“Ilk qadam” davlat o‘quv dasturi** tasdiqlandi. Ushbu dastur orqali maktabgacha ta’lim tashkilotlari uchun yagona standart ishlab chiqildi va bolalarda idrok, nutq, ijodiy fikrlash hamda motorika ko‘nikmalarini shakllantirishga qaratilgan metodik materiallar yaratildi.

2022-yilda yangi tahrirdagi **“Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonun** kuchga kirdi. Unda maktabgacha ta’lim alohida bosqich sifatida belgilandi va davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlanishi qonuniy asosda kafolatlandi. Shu bilan birga, bog‘chalarni zamonaviy texnologiyalar bilan jihozlash va ta’lim jarayoniga innovatsion uslublarni kiritish masalalari ham aniq belgilandi.

Hozirda esa **“Raqamli maktabgacha ta’lim” dasturi** doirasida barcha hududlardagi bog‘chalarda interaktiv platformalar, elektron darsliklar va onlayn metodik xizmatlar joriy qilinmoqda. Bu ishlar pedagoglarning malakasini oshirish va bolalarning idrokini rivojlantirish uchun qo‘llanmoqda.

Yil	Amalga oshirilgan ishlar	Kelajakdagi rejalashtirilgan ishlar
2017	Prezident qarori bilan Maktabgacha ta’lim vazirligi tashkil etildi. Yangi bog‘chalar qurish va mavjudlarini rekonstruksiya qilish boshlandi.	Hududlarda barcha bolalarni qamrab olish uchun davlat-xususiy sheriklik asosida yangi bog‘chalar sonini ko‘paytirish.
2018	Vazirlar Mahkamasi qarori bilan “Maktabgacha ta’lim tizimini 2030-	Konsepsiya asosida barcha hududlarda 2030-yilgacha 100%

Yil	Amalga oshirilgan ishlar	Kelajakdagi rejalashtirilgan ishlar
	yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi” qabul qilindi.	qamrovga erishish.
2020	“Maktabgacha ta’lim va tarbiya to‘g‘risida”gi Qonun qabul qilindi, tizimning huquqiy asoslari yaratildi.	Xalqaro tajribaga asoslangan pedagogik dasturlarni keng joriy etish, xorijiy hamkorlikni kuchaytirish.
2021	“Ilk qadam” davlat dasturi tasdiqlandi. Ushbu dastur asosida maktabgacha ta’lim uchun yagona o‘quv-metodik standartlar ishlab chiqildi.	Dastur asosida interaktiv o‘yinlar, multimediya vositalari va raqamli platformalarni keng tatbiq etish.
2022	Yangi tahrirdagi “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonun kuchga kirdi. Maktabgacha ta’lim alohida bosqich sifatida belgilandi.	Har bir hududdagi maktabgacha ta’lim tashkilotlarini zamonaviy texnologiyalar bilan to‘liq jihozlash.
2023-2024	“Raqamli maktabgacha ta’lim” dasturi asosida ayrim hududlarda interaktiv platformalar, elektron resurslar va onlayn metodik xizmatlar yo‘lga qo‘yildi.	2025-yildan boshlab barcha maktabgacha ta’lim tashkilotlarida raqamli tizimni to‘liq joriy etish rejalashtirilgan.

XULOSA

O‘zbekiston Respublikasida maktabgacha va maktab ta’limi tizimini isloh qilish so‘nggi yillarda ustuvor vazifa sifatida qaralib, keng ko‘lamli amaliy ishlar amalga oshirildi. Qabul qilingan qarorlar va nizomlar orqali bolalarni erta yoshdan sifatli ta’lim bilan qamrab olish, tarbiyachilar va o‘qituvchilar malakasini oshirish, zamonaviy metodikalarni joriy etish hamda ta’lim muassasalarini texnik jihatdan modernizatsiya qilish yo‘lida izchil chora-tadbirlar ko‘rildi.

Amaliy natijalar orasida maktabgacha ta'lim muassasalarining soni keskin ortgani, davlat-xususiy sheriklik asosida yangi bog'chalar tashkil etilgani, zamonaviy o'quv dasturlari va raqamli platformalarning joriy etilgani alohida ahamiyatga ega. Kelajak rejalarida esa xalqaro tajribani keng joriy etish, bolalarning individual rivojlanishiga e'tibor qaratish, axborot texnologiyalaridan foydalanish samaradorligini oshirish hamda inklyuziv ta'limni yanada kengaytirish ko'zda tutilmoqda.

Xulosa qilib aytganda, vazirlik tomonidan qabul qilingan qaror va nizomlar nafaqat bugungi ta'lim jarayonini sifat jihatidan yangi bosqichga olib chiqmoqda, balki kelajak avlodning raqobatbardosh va keng dunyoqarashli shaxs bo'lib voyaga yetishini ta'minlashda muhim o'rin tutmoqda. Shu jihatdan, bu yo'nalishdagi islohotlarni izchil davom ettirish mamlakat ta'lim tizimi rivojida strategik ahamiyat kasb etadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. *Maktabgacha ta'lim-tarbiyani tashkil etish. Renessans-Edu nashriyoti, Toshkent, 2023. renessans-edu.uz*
2. *Maktabgacha ta'lim sifatini oshirish muammolari va zamonaviy pedagogik yondoshuvlar. Ta'limiy nashr, 2023. renessans-edu.uz*
3. *Maktabgacha ta'limda pedagogik jarayonlarni loyihalashtirish. Namangan davlat universiteti nashri, 2024. www.namdu.uz*
4. *Maktabgacha ta'limning rivojlanishi. Uniwork, Buxoro, 2024. Uniwork*
5. *Maktabgacha ta'lim tashkilotlari direktorlariga zahira kadrlar tayyorlash jarayonida ularning liderlik sifatlarini rivojlantirish. "Til va Adabiyot" elektron jurnal, 2023, 9-son. tilvaadabiyot.uz*